

NORDEN NU

4 – oktober – 2018

Ny Norden-minister
er stor europæer:
- Norden skal fylde
mere i EU

Spil Dansk – Spil Nordisk

Af Mogens Jensen, landsformand

De fleste kender Spil Dansk, som i mange år har sikret, at der bliver sat fokus på dansk musik i radio, tv, på musikfestivaler og spillesteder mm.

Spil Nordisk er en idé, som er kommet fra organisationen Spil Dansk i forbindelse med fejringen af 100-året for Foreningerne Norden. Ideen er at starte en nordisk version gennem projektet Spil Nordisk i jubilæumsåret 2019. Spil Nordisk vil, i forlængelse af erfaringerne i Danmark, forsøge at lave aftaler med de nordiske public service-medier om at spille nordisk musik på hele deres programflade i en bestemt uge i hele Norden. Danmarks Radio har igangsat en proces om at identificere indsatsområder og mulige nordiske samarbejdsformer.

Spil Nordisk skal forankres i et lokalt, regionalt, nationalt og nordisk samarbejde med henblik på at begeistre og inspirere nordiske medborgere til at skabe, spille og dele musik med hinanden.

Spil Nordisk handler om at fejre de nordiske værdier, sprog og fællesskab. Spil Nordisk vil styrke den kultur og samhørighed, der er mellem de nordiske lande igennem musikken, musiklivet, og musikkulturen. En værdifuld sidegevinst af Spil Nordisk vil være et forstærket nordisk marked for nordisk musik, større opmærksomhed på nordiske kunstnere og grupper, international promovering for nordisk musik, samt mulighed for at drage nytte af det nordiske samarbejdes potentiale på området.

Spil Dansk arbejder sammen med Foreningen NORDEN om projektet, og har allerede en dialog om mulighederne for samarbejde med potentielle partnere i Norge, Island og Danmark som har vist stor interesse for samarbejdet.

Spil Nordisk kan blive en storstilet fejring af musikken i en tid, hvor nordisk musik er hårdt trængt af internationale superstjerner, som fylder meget på streamingtjenester, radioflader og scener.

Foto: norden.org

Udgiver:

Foreningen NORDEN,
Vandkunsten 12,
1467 København K

Landsformand Mogens Jensen, MF

Generalsekretær Peter Jon Larsen

Protektor Hendes Majestæt
Dronning Margrethe II

Telefon: 35 42 63 25
landskontoret@foreningen-Norden.dk
www.foreningen-norden.dk

Redaktion:

Esben Ørberg,
ansvarshavende redaktør,
Telefon: 27 25 80 40,
redaktion@foreningen-Norden.dk

Kenn Clarke, grafisk tilrettelægger
kennclarke@gmail.com
www.kennclarke.wix.com/clarke

Annoncesalg:
Vendemus, www.vendemus.dk
Jan Byskou,
jan@vendemus.dk,
72 22 70 80 / 22 76 70 81

NORDEN NU udkommer i januar, april, juni og oktober.

ISSN: 0901-4950.
Tryk: Rosendahls.

Næste nummer udkommer
8. januar 2019.

Forsidefoto:
Ny minister, Eva Kjer Hansen (V).

Nordisk samordningsminister brænder for EU

Danmarks nye minister for nordisk samordning er meget kontant og ikke særlig følelsesbetonet om det nordiske. Eva Kjer Hansen (V) vil handle – og er i fuld gang med en række initiativer. Det næste i rækken er en oplysningstjeneste om Norden. Og så skal et samlet Norden påvirke EU massivt, bebuder hun.

- Folketinget har jo i mange år haft EU-Oplysningen, som guider borgerne rundt i EU-systemet og også støtter oplysningsinitiativer. Men kan folk finde rundt i den nordiske organisering, struktur og støttemuligheder? Nej, lyder det fra Eva Kjer Hansen, som derfor har bedt sine embedsmænd komme med forslag til, hvordan der kan etableres en Norden-oplysning.

- Der bliver gjort et stort arbejde for at markedsføre Norden internationalt, men hvad med *brandingen* i de enkelte lande? Jeg tror, at vi kan gøre Norden mere nærværende ved at oplyse, synliggøre og skabe overblik over alt fra udvekslings- og uddannelsesmuligheder til viden om puljer, der fremmer sund mad. Der er brug for en stærk kommunikationsindsats for at synliggøre de praktiske dele af det nordiske samarbejde. Her kan Norden-oplysningen komme til at spille en stor rolle.

Rådvilde kokke

Ministeren nævner et møde, hun havde for nylig med repræsentanter for de nordiske kokkelandshold.

- De ville tydeligvis noget mere med deres nordiske samarbejde, men kunne ikke finde de rigtige kontakter og viden. Det hjalp jeg dem naturligvis med, men det skal simpelthen være nemmere at finde

rundt og få overblik. Her kan en Norden-oplysning være en løsning. Den vil give borgerne en oplevelse af nordisk som nærværende og med klar merværdi.

Et af de kommende års store nordiske emner bliver mobilitet i Norden. Senest har den tidligere norske ambassadør i Danmark, Ingvar Havnen, afleveret en rapport om fremme af mobiliteten på bestilling fra Nordisk Ministerråd. Rapporten omtales på side 8 her i bladet.

Lette livet for pendlere

Eva Kjer Hansen har allerede observeret flere områder, som ikke fremmer mobiliteten og som hun ønsker at gøre noget ved. Et af dem handler om arbejdstagernes mobilitet, ikke mindst pendlernes.

- Erhvervsfremmesystemet er under omlægning og det bliver vanskeliggere for regionerne at støtte de hidtidige oplysningstjenester i Øresundsregionen og ved den dansk-tyske grænse, som især pendlere har nydt godt af, når de manglede viden og rådgivning om sundhed, sociale ydelser, skat osv. Jeg vil sikre, at denne viden ikke går tabt og undgå at pendlerne lades i stikken.

Muligheden for at arbejde og uddanne sig på tværs af de enkelte lande skal lettes betydeligt ifølge ministeren.

- Især på uddannelsesområdet kan vi gøre meget mere. Jeg har drøftet med det danske medlem af Grænsehindringsrådet, Bertel Haarder, hvor vi kan blive bedre til at anerkende hinandens uddannelser. Vi mangler eksempelvis aktuelt sosu-assistenter i Danmark, men har svært ved at rekruttere fra Norge og Sverige, fordi der ikke er nogen fælles basisuddannelse. Det gælder også inden for restaurationsbranchen, hvor der er meget forskellige vilkår for kokkeelever. Det er mere end svært at sende en kokkeelev to måneder til Island for at lære at filetere fisk, fordi hun ikke vil kunne få meritoverførsel. Når det kommer til stykket er vi måske alligevel ikke så langt på det nordiske område, som vi går og tror.

Kludrede brandsikringsregler

Eva Kjer Hansen har også identificeret et helt andet område, hvor forskellig implementering af EU-regler skaber unfair konkurrenceforskelle.

- Jeg kan nævne byggereglementer. Her er vi alt for forskellige på nordisk plan og mister muligheder for at være mere effektive. Det har jeg skrevet om til min ministerkollega Ole Birk Olesen, fordi jeg har opdaget en meget stor forskel på Danmark og Sveriges måde at håndtere de EU-bestemte brandsikringsregler på. Her er der hele seks EU-direktiver, som Danmark og Sverige

Uffe Nielsen og Conny Andersson, formænd for henholdsvis det danske og svenske kokkelandshold, på besøg hos Eva Kjer Hansen for at efterlyse en løsning på manglen på kokke og tjenere i Norden. Ministeren anmodede Bertel Haarder, som også var med til mødet, om at tage sagen op i Grænsehindringsrådet. Bertel Haarder vil desuden kontakte undervisningsministeren. Foto: Ministeriet for nordisk samarbejde.

har implementeret så forskelligt at byggerier i Danmark blev markant dyrere end i Sverige.

Ministeren vil gøre meget for at de nordiske lande systematisk begynder at samordne implementering af EU-reglerne. I det hele taget har det længe været en mærkesag for Eva Kjer Hansen, at få Norden til at spille bedre sammen i EU – også længe før hun blev minister. På Nordisk Råds session i 2016 efterlyste hun ensartede fortolkninger af EU-regler og hun appellerede til, at 'man går i dybden med samarbejdet om, hvordan man implementerer

fælles EU-regler'.

Norden har meget at tilbyde EU

- De nordiske lande har megen erfaring og viden, som vi kan bidrage med i EU og ikke mindst Nordisk Råd kan gøre mere nytte i EU. Vi skal huske, at meget af de nordiske landes lovgivning er baseret på, hvad vi er blevet enige om i EU-sammenhæng. Det gælder også Norge, som følger det indre markeds regler til punkt og prikke. Derfor bør vi også gøre os gældende i EU og påvirke beslutningsprocessen. Vi skal blive bedre til at

stå sammen og fylde i EU-sammenhæng. Det gælder eksempelvis med hensyn til offentlig digitalisering, hvor de nordiske lande er frontløbere og kan bidrage til at løfte de øvrige europæiske lande, hvis vi gør det samlet.

Eva Kjer Hansen kalder sig selv for 'den helt store europæer' og har blandt andet siddet fem år i Europa-Parlamentet i 90'erne og været formand for Folketingets Europaudvalg fra 2011 til 2015. Men for hende har der aldrig været nogen modsætning mellem Norden og Europa - tværtimod.

Nordisk Råd i Bruxelles

Eva Kjer Hansen var derfor også som parlamentariker i Nordisk Råd for et par år siden stærkt medvirkende til at Nordisk Råd åbnede et kontor i Bruxelles.

- De nationale parlamenter har alle medarbejdere, som observerer, hvad der sker i EU-sammenhæng. Nu har vi også en medarbejder, som anskuer med fællesnordiske øjne og som i en tidlig fase gør Nordisk Råd opmærksom på, hvad den nordiske interesse kan være i alt fra Europa-Parlamentets nye Arktis-strategi, Kommissionens forslag om cirkulær økonomi eller noget om det digitale indre marked eller blot nogle drøftelser, som har været på dagsordenen i et udvalg. Samtidig hjælper medarbejderen nordiske EU-parlamentarikere med at få sat EU på den fælles dagsorden.

Fælles værdier skal i spil

- Vi har jo formandskab for Nordisk Råd i 2020 og her ønsker jeg, at vi benytter lejligheden til at skærpe den nordiske profil i forhold til værdigrundlaget, demokrati og respekt for menneskerettigheder. Jeg hører

fra ambassaderne, at de gerne ser fællesnordiske fremstød. Blandt andet derfor arbejder vi på bruge de fælles værdier som løftestang for at få markedsadgang. Men også for at synliggøre vores demokratier for de dele af omverdenen, hvor respekten for menneskerettigheder ikke er allerstørst.

Eva Kjer Hansen giver et friskt eksempel på, hvordan hun i højere grad agter at bruge det nordiske som platform for at rejse sager i EU-sammenhæng.

- På første møde med mine nordiske ministerkolleger fik jeg tilslutning til, at indsatsen vedrørende homoseksuelle og transkønnede forankres i ligestillingssektoren. I Norden er vi jo enige om frisindet og respekten for det enkelte menneske og netop derfor kan vi gøre os gældende i EU-regi, hvor det ikke er nogen selvfølge, at alle lande bakker op om det frisind, vi praktiserer i Norden.

Samordner

Eva Kjer Hansens officielle titel, er minister for nordisk samarbejde,

men selv bruger hun oftest en anden betegnelse for jobbet.

- I nordisk sammenhæng kalder vi os ministre for nordisk samordning, som naturligvis indebærer et tæt samarbejde, men baseret på koordination. Samordning er et godt nordisk ord for det samme.

For det kan nok være, at den nordiske minister ikke har noget stort ressortområde, men for Eva Kjer Hansen tælles indflydelse ikke nødvendigvis i, hvilke ressourcer man sidder inde med eller antallet af embedsmænd.

- Mange af de problemstillinger, jeg møder på mit område, vil jeg række ud til andre ministerier. Det gælder for eksempel problemer med gensidig anerkendelse af uddannelser. Det taler jeg jo videre med undervisningsministeren om. Jeg er jo koordinerende minister. Det kan selvfølgelig være omstændeligt at skulle ind over andres bord. Men det er også tilfredsstillende at kunne gå på tværs og få ting til at ske, som ellers ikke ville flytte sig, siger ministeren. eø

Norden Oplysningen

- Jeg vil gerne drive virksomhed i et nordisk land, hvad gør jeg?
- Jeg har fået en ide til et nordisk projekt, hvordan kan jeg få støtte?
- Hvordan samarbejder de nordiske lande og om hvad?

Disse spørgsmål fremlagde Eva Kjer Hansen for sine nordiske samarbejdsministerkolleger i begyndelsen i september sammen med et forslag om Norden Oplysningen, som skal give alle nordiske borgere svar på

stort set hvad som helst om Norden – fra ét sted.

Ministeren er inspireret af Folketingets EU-Oplysningen og ministeriet oplyser, at der var stor opbakning fra de andre landes nordiske ministre til forslaget. Nordisk Ministerråds sekretariat vil derfor i første omgang se på, hvordan man kan oprette en direkte kontaktindgang på hjemmesiden norden.org, så den viden, der ligger i sekretariatet, bliver mere direkte tilgængelig.

Informationstjenesten Hallo Norden, som i Danmark drives af Foreningen NORDEN, tilbyder i forvejen viden om at flytte til et andet nordisk land for at arbejde eller studere. Det er denne praksis, som Eva Kjer Hansen ønsker udvidet til at omfatte konkret viden om stort set hvad som helst om Norden. Hun har derfor bedt sekretariatet arbejde videre, så der også bliver en direkte telefonlinje til kompetente medarbejdere.

Integration i Norden

– hvad kan vi lære af hinanden?

Nordisk Ministerråd inviterer til nordisk integrationskonference den 20. november i København. Her kan du møde aktører fra både Norden og andre lande, og du kan lære mere om, hvordan vi bedst kan arbejde for en god integration i de kommende år.

Konferencen markerer en milepæl i det treårige program om integration af flygtninge og indvandrere i de nordiske lande i regi af Nordisk Ministerråd. Nordisk Ministerråds generalsekretær, Dagfinn Høybråten, har fulgt programmet tæt siden begyndelsen.

- Vi oplever ofte en polariseret og unuanceret debat om integration i medierne. De nordiske lande bygger på den samme velfærdsmodel, men de har udviklet forskellige strategier og indsatser i integrationspolitikken. Det er derfor spændende at udveksle erfaringer og lære

af hinanden, siger generalsekretær i Nordisk Ministerråd, Dagfinn Høybråten.

Konferencen ser nærmere på, hvorfor de nordiske lande har valgt forskellige strategier til integration af flygtninge og indvandrere. Kan vi lære noget af hinanden? Hvad siger forskningen om, hvordan vi skal få flygtninge og indvandrere integreret både på arbejdsmarkedet og i lokalsamfundet?

Hvad er der på menuen?

- Hvilke overordnede politiske udfordringer står vi over for i fremtiden, hvis vi skal have en god integration? Hvor vil vi gerne være om 10 år? Hvilke tiltag og indsatser er vigtige for at komme derhen?
- Hvilke uddannelses- og arbejdsrettede tiltag og hvilken politik virker ifølge forskningen og den erfaringsbaserede viden, når det gælder om at få flygtninge hurtigt i arbejde og at engagere lokalsamfundene i integrationen af flygtninge og indvandrere? Hvordan får vi de mennesker, som er længst væk fra arbejdsmarkedet i arbejde?
- Kan Norden opretholde de stærke velfærdsstater i mere mangfoldige samfund? Har vi brug for fælles værdier og normer for at beholde sammenhængskraften i de nordiske samfund?
- Har vi de data og tal, vi har brug for til udformningen af en god integrationspolitik i de nordiske lande? Lancering af resultaterne fra projektet «Nordic comparative measures on migration and integration» – ny nordisk statistik på integrationsområdet.

Tidspunkt: 10:00-17:00

Sted: Kosmopol

Adresse: Fiolstræde 44, DK-1171, København K

Deltagelse er gratis. Tilmelding: www.norden.org/da/nyhed/integration-i-norden-hvad-kan-vi-laere-af-hinanden

SPAR 850 DKK på
Den Klassiske Rundrejse
Koden: NN10

RUNDREJSER MED DANSKTALENDE GUIDE

ISLAND

Den Klassiske Rundrejse pris fra **14.950,-**

8 dage / 7 nætter. Hver mandag i perioden 3. juni - 26. august.

Til dig der vil opleve alle Islands naturperler samlet i én tur!

Afrejse fra København & Billund.

Bestil Den Klassiske Rundrejse for 2019 allerede nu og **opnå**

850,- pr. person i rabat.

Tilbuddet gælder indtil 15. december 2018.

FÆRØERNE • all inclusive •

Færøerne Rundt pris fra **11.595,-**

6 dage / 5 nætter. Afrejse 23/5, 20/6 og 18/7.

Ring og tal med en af vores rejseeksperter eller book
udflugter og pakkerejser på www.bptravel.dk

HEKLA
travel

B&P
TRAVEL

Medlem af rejsegarantifonden nr. 2195

www.bptravel.dk • info@bptravel.dk • tlf. 3322 6699

Skiferiens billigste bilpakker

Hirtshals – Langesund

fra

406,-*

per pakke

Prisen inkl. overfart én vej og
1 personbil. Prisen gælder for 1 person.
Ekstra person: Fra 100,- per voksen,
fra 50,- per barn.

Hirtshals – Bergen/stavanger

fra

1564,-*

per pakke

Prisen inkl. overfart én vej, 1 personbil,
1 nat i 4-sengs indvendig standard
kahyt. Prisen gælder for 2 voksne
og 2 børn.

Bestill din rejse på
fjordline.com // +45 979 63 000

fjordline.com

*Prisene gælder overfart én vej, 1 personbil (max. 1,95 m høj og 5 m lang). Der vil være tillæg for ekstra personer, anden kahyt og større køretøj.
Brændstofforbrug, skatter og afgifter er inkluderet i prisen. Forbehold for trykfejl. Alle priser er i DKK. Foto: Getty Images

NMR-rapport:

Flere midler til Nordplus og vinter-OL til Norden

Rapport fra Nordisk Ministerråd tager statsministrene på ordet, når de lover hinanden at Norden skal være den bedst integrerede region i verden. Rapporten er fyldt med forslag, som styrker nordisk samarbejde.

De nordiske statsministre har for to år siden givet hinanden håndslag på, at Norden skal blive verdens bedst integrerede region. Denne vision har Nordisk Ministerråd tænkt sig at sætte handling bag og i midt i maj udkom en forbløffende kort, men meget præcis rapport med masser af forslag til at styrke mobilitet og integration mellem de nordiske lande.

Rapportens forfatter er Ingvar Havnen, som indtil oktober sidste år var Norges ambassadør i Danmark og som nu er gået på pension. Han ser tilbage på de to helt

store nordiske integrationstiltag, pasunionen og det fælles arbejdsmarked, som betyder at man kan rejse uden pas og tage arbejde i hele Norden.

Men Havnen noterer også en kende syrligt, at 'det er ikke mangel på forslag, rapporter og gode intentioner, som er problemet i det nordiske samarbejde' 'det er den politiske vilje, der mangler'.

Netop derfor lægger han også vægt på, at statsministrene må gå forrest og han foreslår, at der hvert år

Vinter-OL til et samlet Norden i 2030?

rapporteres direkte til de nordiske statsministre om arbeidet med mobilitet samt særligt prioriterte saker. Rapporten skal basert på statistiske fakta angive hvordan mobiliteten utvikler seg og den skal desuden mere kvalitativt rapportere, hvordan det går med gjennomførelsen af mobilitetsforslag.

Men før Havnen når til denne konklusjon om mobilitetsarbeidet organisering, tager han bladet fra munnen med en række særdeles kontante forslag. Vi gjennomgår her ganske kort de væsentligste:

Inden for temaet 'Identitet og Sprog' vil Havnen især øge de nordiske landes nuværende bidrag – der i danske kroner svarer til 76 mio. kr. – til udvekslingsprogrammet Nordplus. Han nævner ikke beløbet, men bruger udtrykket 'kraftigt' om forøgelsen.

Nordplus udveksler i øjeblikket 7000 elever og studerende – samt 1600 lærere – om året. Dette tal skal øges betydeligt gennem den styrkede bevilling, som også skal anvendes til en massiv markedsføring af Nordplus.

Havnen efterlyser også en nordisk harmonisering af byggeregler og –standarder. Desuden ser han en stor fordel i at landene i langt højere grad anerkender hinandens uddannelser, kvalifikationer og autorisationer.

Han mener også, at der skal tages hensyn til lovgivningen i de andre nordiske lande, når der laves nye love i de enkelte lande. Dette skal forhindre yderligere grænsehindre.

Rapporten lægger også stor vægt på, at der sker samme og samtidig gennemførelse af EU og EØS-regler i de nordiske lande. EØS omfatter de 28 EU-lande samt Norge, Island og Liechtenstein. De tre lande har indgået en samarbejdsaftale med EU, som betyder, at de tilslutter sig EUs bestemmelser om det indre marked.

Endelig slår rapporten fast, at det måske allervigtigste mobilitetsfremmende tiltag er et fælles, elektronisk ID i hele Norden. Og det skal være klar allerede fra 2020!

eø

Vi er alle afhængige af elektronisk ID

Ingvar Havnen skriver dette om fællesnordisk ID fra 2020 – på norsk:

Digitaliseringen åpner for mange muligheter til å knytte de nordiske landene enda tettere sammen. Det midlertidige nordiske ministerrådet for digitalisering ble opprettet for å fremme Norden som en sammenhengende og integrert digital region. Ministerrådet samarbeider blant annet om å gjøre utbyggingen av neste generasjons mobilnett mulig, etablere grenseoverskridende digitale tjenester, bedre utnyttelsen av foretaksdata, standarder for digitale offentlige anskaffelser og E-helse. Ministerrådet arbeider også med hvordan man skal kunne bruke sin nasjonale elektroniske ID i hele Norden.

Alle, både borgere og næringslivet i Norden, er i dag helt avhengige av elektronisk ID. Flere og flere tjenester, både offentlige og private, krever at man identifiserer seg ved hjelp av en elektronisk ID. Myndighetene forventer også i større og større grad at innbyggerne benytter digitale tjenester. En elektronisk ID er nødvendig for å åpne en bankkonto, få tilgang til helsetjenester, melde seg arbeidsledig og kommunisere med skattemyndighetene.

Forslag: Nordisk vinter-OL

De nordiske lande bør søge om at blive værtsregion for de olympiske vinterlege i 2030, lyder det i rapporten. Havnen begrunder det således – på norsk:

En felles OL-søknad ville kunne skape en fellesskapsfølelse og et nordisk engasjement uten sidestykke. Arbeidet med en søknad ville knyttet landene våre sammen. Vi ville fått et felles konkret mål å arbeide mot. Befolkningenes kjennskap til hverandres land ville økt. En nordisk OL-søknad ville vist at Norden kan og vil. At vi faktisk har iljen og evnen til å samarbeide om et stort felles prosjekt på tvers av nasjonale landegrenser.

Hvis Norden skulle lykkes med å få tildelt et OL, vil det bety mye for det nordiske samholdet. Mange, spesielt de unge, vil huske et nordisk OL som en stor begivenhet. På samme måte som Lillehammer-OL i 1994 var det for Norge og det norske folk, vil et nordisk OL være en definerende begivenhet for Norden og det nordiske samarbeidet.

På sporet af Grundtvig og den nordiske folkehøjskole i Sydstaterne

af Søren Prehn og Joan Rask

I USA oplever højskolerne vækst som aldrig før. Vi har besøgt Sydstaterne for at finde ud af om Grundtvigs ånd lever på de amerikanske højskoler og hvilke spor den har sat i samfundet

Uden Grundtvig, ingen Obama!

Næsten sådan sagde den tidligere amerikanske præsident Barack Obama for to år siden i en tale til de nordiske statsministre;

’Vi ville ikke havde været her, hvis der ikke var blev skabt håb, som spredte sig over havet til USA. Særligt i 1950’erne mødes en ny generation af amerikanere og delte ideer og strategier om borgerrettigheder og lighed. Vi kender navnene på nogle af dem, der blev trænet og som tog del i Highlander Folk School. Ralph Abernathy, John Lewis og Martin Luther King, Jr.’ sagde Barack Obama.

Men kan det virkelig passe? At den amerikanske præsident kendte til Grundtvig, og at Obama virkelig tror, at Grundtvig og højskolerne har betydet så meget for USA? Eller var han i virkeligheden bare venlig over for de nordiske gæster?

Det spørgsmål satte vi, journalist Søren Prehn og journalist Joan Rask, os for at undersøge. Med støtte fra Nordisk Ministerråd drog vi til Sydstaterne i USA som et led i projektet ’The Nordics’.

Borgerrettighedsbevægelsens vugge

I staten Tennessee ligger højskolen Highlander. Et ikonisk sted, hvor folk som Martin Luther King, Jr., delte sine ideer med ligesindede og Rosa Parks blev inspireret til sin bus-bojkot, hvor hun nægtede at give sit sæde i bussen til en hvid mand.

Her mere end 60 år efter, de to gik på højskolen, møder vi Allyn Maxfield-Steele, vicedirektør på Highlander Research and Education Center, der i dag har fokus på udvikling og uddannelse i forhold til borgerrettigheder, miljø, køn og race.

- Vi har et simpelt job med en masse komplekse dele. Vi bringer folk sammen, der ikke kender hinanden, så

de kan finde ud af, hvordan de løser problemer i deres lokalsamfund, her i det 21. århundrede, i Syden, i dette land og over hele verden, siger Allyn Maxfield-Steele.

Stedet er egentlig blot en række mindre træbygninger i et skovbryn, der bøjer sig mellem runde bakker og marker op imod ’de rygende bjerge’, *The Appalachian Mountains*, et bjergområde der strækker sig gennem flere af de fattigste stater i USA. Highlander blev skabt i 1932 som højskole efter nordisk inspiration. I 1950’erne var succesen endda så stor, at skolen blev lukket af myndighederne flere gange. Her dansede sorte og hvide sammen og de sad blandet i fællesrummene og spiste ved de samme borde. Alt sammen forbudt i datidens USA og med til at sætte gang i borgerrettighedsbevægelsen - og dermed muligheden for en sort præsident.

- Jeg føler en ydmyg taknemmelighed, når Highlander har været en del af nogens rejse ind i politik og medborgerskab. Jeg tror ikke, det er et spørgsmål om at være høflig, for mig er det dybt ærefuldt, siger Allyn Maxfield-Steele, som svar på vores spørgsmål om Barack Obamas tale.

Ved siden af ham sidder Candie Carawan, der er sanger, underviser og forfatter og har boet hele sit voksne liv på Highlander.

- Obama kender helt sikkert historien omkring Highlander. Mange af de mennesker, han er tæt på og som han arbejder sammen med, har været her. Han kender til os!, siger hun med eftertryk.

Begge er de enige om, at Barack Obama mente, hvad han sagde.

Candie Carawan bor i det bjælkehus, som hun og hendes mand Guy Carawan fik opført i skoven som nabo til Highlander. Her er deres børn opvokset og her har Myles Horton, grundlæggeren af Highlander, siddet i sofaen og drøftet Grundtvig, borgerret til alle uanset race, samfundsforandringer og hvordan man bedst skaber en skole for dem, der har mindst i samfundet.

"Vi vil gerne møde en masse andre mennesker, der interesserer sig for noget af det samme, som vi gør - og måske komme tilbage senere, siger Jackie Burgess til journalist Søren Prehn. Hun er sammen med sin mand, Mark ankommet til en uges højskole på John C. Campbell Folk School. Foto: Joan Rask

- De fleste, der kom på Highlander igennem årene, kendte ikke nødvendigvis til inspirationen fra Skandinavien. Jeg gør det, fordi jeg hørte Myles fortælle om det, siger Candie Carawan.

Højskole på egen måde

Myles Horton kommer til Danmark i 1931. Han havde læst om Grundtvig og hørt om højskolerne, men han blev skuffet. Mange skoler var langt fra det ideal, han havde læst om, og han begyndte at studere Grundtvig selv.

Candie Carawan husker, hvordan elever og gæster igennem årene ofte sagde, at de ville kopiere det, Myles Horton havde skabt på Highlander, hvortil han svarede: 'Du kan ikke bare kopiere det, vi har her – du kan tage ideerne og nogle af koncepterne med dig'.

Grundtvigforsker Anders Holm er bogaktuel med bogen 'Grundtvig. En introduktion.', og han har i den forbindelse også undersøgt forholdene i USA.

- Det er tydeligt, at man laver højskole på sin egen måde i USA. De lever af amerikanske lokale idéer. Og det er fint i overensstemmelse med de oprindelige højskoletanker fra Grundtvig, siger Anders Holm.

Han forklarer, at igennem de seneste 100 år har de amerikanske højskoler udviklet sig i to spor. Det ene står på traditionerne fra de nordiske højskoler med håndværksfag, litteratur, musik, dans og oplysning – det er fx John C. Campbell Folk School, mens det andet spor fokuserer mere på det samfundspolitiske og her er Highlander den klart største og meste kendte.

- At præsident Trump blev valgt er en del af en modkultur, men det er de amerikanske højskoler også. De er uden for middelklassens mainstream-society, de dyrker kunst, særlige former for håndværk og uddanner en slags kaospilote. De er ikke direkte politiske og har en lidt skæv vinkel, forklarer Anders Holm om den vækst, USA oplever i antallet af højskoler.

Langt de fleste Folk Schools tager afsæt i Grundtvigs tanker om livsoplysning. Der er ca. 50 Folk Schools, som højskoler kaldes i USA. Heraf er godt halvdelen åbnet inden for de seneste syv år. Mange af dem har tydelig nordisk inspiration. En af dem er John C. Campbell Folk School. Grundlæggeren, Olive Dame Campbell, besøgte Danmark tilbage i 1920'erne, og den er i dag den ældste og største Folk School i USA.

Velkommen til de nye elever

Vi er på skolen en dag, hvor der kommer nye elever. Umiddelbart minder gårdspladsen foran John C. Campbell Folk School denne solrige november eftermiddag lidt om en første skoledag i Danmark med nye elever fulde af forventninger. Nye venskaber og oplevelser venter forude. Indenfor på skolen er der gjort hovedrent, og underviserne står parat til at byde velkommen til et nyt kuld højskoleelever – men de er voksne. Meget endda. Mark Burgess er her sammen med sin kone. De er nogle år før pensionsalderen og de har været på skolen mange gange før.

- Det her er ikke et turiststed, det er et sted, hvor du kommer og møder folk med samme interesser som

dig selv. Det er heller ikke en politisk størrelse – det er bare at nyde mødet med andre mennesker og samtidig gøre noget, du holder af, siger Mark Burgess.

Skolen huser over 6000 elever om året, og kurserne er ugekurser. Eleverne er typisk midaldrende hvide ægtepar, der har råd til opholdet. Skolen er en privat virksomhed, der er ingen statslig støtte, så alle aktiviteter og drift gennemføres med deltagerbetaling og fra donationer. Det sidste er betydelige beløb. Forstander Jerry Jackson kommer fra en tilsvarende stilling på en internationalt anerkendt kunstske.

- Forskellen mellem traditionelle kunsthåndværkerskoler og Folk Schools er, at de er vertikale skoler, mens en højskole er cirkulær - her handler det om det hele menneske, livet, der leves på skolen - og mindre om det, der bliver produceret, siger Jerry Jackson.

Candie Carawan har været en del af Highlander det meste af sit voksne liv. Hun er musiker, underviser og medforfatter til flere bøger om musikkulturen i Appalacherne.

Foto: Joan Rask

På skolen er der fastansatte undervisere, men hovedparten af underviserne er kun tilknyttet i perioder eller kommer til bestemte ugekurser år efter år. En af de fastansatte er David A. Brose. Han har undervist her siden 1991 og viet sit liv til højskoler, oplysning og musik. Han er ekspert i folkemusik, appalachernes musikkultur og etnisk musik blandt indianere og ikke mindst højskolerens historie i USA. Mon han tror, at Obama kender til Grundtvig?

- Ja, jeg er sikker på, at Obama tror på Grundtvigs betydning – jeg er helt sikker, siger David A. Brose. Skolen har fastholdt sine grundværdier i forhold til dannelse, livslang læring, personlig udvikling og dyrkelse af håndværk som en tusindårig tradition.

- Inden vi begynder et nyt hold, orienterer vi folk; Vi er uden konkurrence her, du er her ikke for at udkonkurrere din nabo, du er her ikke for at lave en skønnere keramikkrug – du er her for at blive en bedre version af dig selv. Grundtvig lever videre her hver eneste dag, siger han.

På gårdspladsen foran den hvidmalede gamle træbygning er eleverne ved at samles. Oprindeligt blev

Anders Holm, Grundtvigforsker og lektor på Københavns Universitet. Lige nu bogaktuel med bogen 'Grundtvig. En introduktion'. Foto: Joan Rask

her dyrket landbrug og de omkringliggende arealer med skov og landbrugsjord er enorme efter dansk målestok. Blandt de nye elever er ægteparret Doug og Trish Crew, der har været her seks gange tidligere.

- Det her er et af mine favoritsteder og favorittidspunkter. Det er som lejr tur for voksne, siger Trish Crew.

Og vi spørger til Grundtvig og de danske højskoler.

- Vi kender historien. De fortæller om den hver mandag, hvordan skolens stiftere Olive Dame Campbell og Marguerite Butler rejste til Danmark for at lære om den ikke-konkurrencebaserede læring. Det er det, der gør det så skønt her, siger hun.

Highlander: www.highlandercenter.org
John C. Campbell Folk School: www.folkschool.org
Mere fra rejsen www.facebook.com/TrailofGrundtvig

Vrå Højskole vil (igen) være nordisk samlingssted

Danmarks nordligste højskole vil styrke den nordiske kultur og er på konstant charmeoffensiv blandt unge i hele Skandinavien. Men selv norske unge er svære at flytte.

Vrå Højskole har i mere end 140 år været et samlingssted for mange tusinde mennesker. Folkehøjskolen i Nordjylland blev opført i 1872 og har igennem årene haft elever fra først hele Vendsyssel, siden hele Danmark og senest fra hele verden. I de senere år har der været op til 20 nationaliteter samlet på skolen på én gang.

Skolens første forstanderpar havde været elever hos Christen Kold på Ryslinge Højskole og kunne i 1872 åbne en helt moderne skolebygning i Vrå, som året før havde fået jernbane. Skolen blev hurtigt alle vendelboers højskole.

Højskolen har en vision om at genoplive det stærke nordiske islæt, som kendetegnede Vrå Højskole i 1960'erne og 70'erne. Daværende forstander Frederik Christensen var fremtrædende i det nordiske samarbejde og da han forlod Vrå var det for at blive forstander på Nordiska Folkhögskolan i Kungälv nord for Göteborg.

Vrå Højskole havde for ti år siden en nordisk linje, som - støttet af Nordplus - satte fokus på den fælles nordiske kultur i samarbejde med Føroya Fólkaháskúli i Thors-

havn og norske Ringerike Folkehøgskole. Det fokus vil Vrå have tilbage:

- Vi ligner hinanden på tværs af landegrænser, og vi har mange kulturelle ligheder, som styrker den faglige fordybelse, siger forstander Pia Schnoor.

Et skandinavisk fællesskab

Vrå Højskole var i 2016 vært for en tre dages fortællefestival, hvor der var fortællere, dansere og skuespillere fra Sverige, Norge og Grønland. På samme måde har højskolen hver sommer mange nordiske gæster på skolens kurser, hvor der bliver sat fokus på malning, keramik, syning og smykkekunst. Men det kniber med at få de nordiske unge til at vælge de længere højskoleophold, der er på højskolen i Vrå hvert efterår og forår.

- Det er virkelig ærgerligt, at de nordiske unge ikke får mere gavn og glæde af hinanden, når nu vores lande ligger så tæt på hinanden. Vi har tidligere haft færøske, norske og islandske elever, der har brugt Vrå Højskole som springbræt til at komme ind på en videregående uddannelse.

Geografisk godt placeret

Højskolen har været på charmeoffensiv. Tre år i træk har højskolen deltaget i norske uddannelsesmesser i Oslo og Kristiansand. Indtil videre har indsatsen ikke givet den store effekt, og det undrer Pia Schnoor.

- Vi har mødt mange interesserede unge på messerne. I Norge er der faktisk mulighed for at tage stipendier og lånekassen med på folkehøjskole i Danmark, og det gør os absolut konkurrencedygtige med de norske.

Højskolen leder i øjeblikket efter samarbejdspartnere i flere nordiske lande. Til efteråret starter skolen en ny linje med fokus på grønlandsk kultur og iværksætteri. Det første hold, støttet af Nordplus, er på plads med ti grønlændere og ti øvrige nordiske unge.

Sammen skaber vi store rejseoplevelser

HVORFOR SKAL DU VÆLGE OURWORLD ?

- ✓ Siden 2005 har vi haft den store fornøjelse at hjælpe gæster på rejser rundt i VERDEN
- ✓ Vi betragter det som et gedigent håndværk at arrangere jeres grupperejse med fokus på kulturelle oplevelser med et lille "tvist" af anderledes
- ✓ I vort nylige samarbejde med Foreningen NORDEN Struer og Gimsing Højskole, har vi arrangeret et personligt autentisk program til Færøerne 25. august 2018, hvor vi har 46 gæster med
- ✓ Foreningen NORDEN Holstebro skal til maj besøge Helsingfors samt vi arbejder med forespørgsler til Stockholm, Gotland, Ålandsøerne, Vilnius og Det Samiske Vintermarked i Lapland
- ✓ Vores årelange erfaring gør, vi har dygtige samarbejdspartnere, vi ved hvilke heste vi skal spille på samt vi har fødderne plantet solidt i den jyske muld
- ✓ Besøger gerne DIG, ligger landkortet på bordet og laver råskitsen sammen
- ✓ Begge har vi været ansat i branchen siden 1996 - vores motto er rejser med anstændighed, troværdighed og tillid

Christian Weis Jensen

tlf.: 97 42 50 40
cwj@ourworld.dk

Helle Krogh Dahl

tlf.: 97 42 50 40
hkd@ourworld.dk

OURWORLD

Tlf.: 97 42 50 40 | info@ourworld.dk | www.ourworld.dk

Borgmestre på striben hylder Hillerød

Blandt de mange gæster til 75-års jubilæumsfesten for Foreningen NORDENs afdeling i Hillerød i august havde tre af dem en særlig baggrund. Dem taler vi med i denne artikel. De har alle været borgmestre i Hillerød og naturligvis fortsat medlemmer af Foreningen NORDEN.

Den 90-årige

Jens Severin Jensen (borgmester fra 86-93 og 98-00) har været med til stort set alle – og det er flere hundrede – medlemsmøder i Foreningen NORDEN i Hillerød, siden han fra det midtjyske kom til byen som ung skovfoged og havearkitekt i 1962.

- Vi nye sad bagerst i de to fyldte busser, som blev modtaget af en stor velkomstkommité. De gamle, hvoraf de fleste havde været på venskabsbesøg i Loviisa mange gange før, steg ud og blev modtaget med omfavnelser og kys. Gensynsglæden var stor, mens vi yngre – jeg var i begyndelsen af

- Vi fik serveret nogle små glas med vand med besked om at tømme glassene op til flere gange. Vandet, vodka naturligvis, forandrede den lidt tryggende stemning og efter 10 minutter blev Hillerøds viceborgmester, som stod foran sit sølvbryllup, båret rundt i guldstol under stor ståhej. Jo, der blev i årenes løb skabt

Formand Beth Espedal byder velkommen til jubilæet på Nordisk Lejrskole. Hillerøds nuværende borgmester Kirsten Jensen (th) venter på at få ordet, men Jens S. Jensen (siddende) lytter med. Foto: E. Ejlskov.

- Bare jeg kommer til at snakke om Foreningen NORDEN, så er jeg glad, lyder det fra Jens S. Jensen, da vi taler sammen nogle dage efter festlighederne. Men sådan har det ikke altid været. Faktisk var han mere end skeptisk, da han som nyvalgt byrådsmedlem og medlem af venskabsbyudvalget i 1971 trådte ud af bussen i den finske venskabsby Loviisa.

50'erne, vrængede lidt på næsen af disse følelsesudbrud. Men vi kom på andre tanker og da vi skulle rejse efter nogle dages ophold, tog vi alle sammen afsked med tårer i øjnene!

Jens S. Jensen husker, hvad der især bragte danskerne tæt på finerne, som i det sydligste Finland taler et for danskere forståeligt finlandssvensk.

utroligt tætte bånd mellem medlemmerne af Foreningen NORDEN og deres nordiske venner.

Hillerøds venskabsbyer strakte sig over hele Europa, men særligt blandt de nordiske venskabsbyer blev forbindelserne tætte og livslange. Jens S. Jensen, der var skovfoged, samlede på et tidspunkt 62 skovvandrere og tog dem med

til vennerne i Loviisa og han sørgede som kommunalpolitiker for at der i 20 år blev sendt et juletræ som gave til Hillerøds islandske venskabsby Ólafsfjörður. Alene fælden var en årlig festdag, hvor Foreningen Nordens medlemmer drog ud i Freerslev Hegn med sav, sang og slik til børnene!

Jens S. Jensen er ked af, at danske kommuner i dag kun i få tilfælde støtter venskabsytanken.

- Det er synd, fordi et tæt samarbejde mellem byer og mennesker giver så meget på både samfundsmæssigt og personligt plan, lyder det fra Jens Jensen, som fyldte 90 år den 28. august.

Den 85-årige

Den anden forhenværende borgmester, som deltog i 75-års jubilæet er 85-årige Valborg Sandberg, der var borgmester 1994-97. Hun har et langt liv fyldt af nordiske oplevelser og især Norge har sat sig spor.

- Åh, det norske sprog gør mig blød om hjertet. Vi har så meget til fælles med alle de nordiske lande, men Norge har altid været noget særligt for mig.

Valborg Sandbergs forbindelse til Norge blev knyttet for livet da Foreningen NORDEN i 1947 arrangerede en lejr for 50 lokale spejdere til Hillerøds venskabsby Horten.

Det var ikke så meget selve lejren, som blev oplevelsen for mig. Jo, det var vidunderligt, men det var mødet med lejrens naboer, der satte sig spor i mange af os. Vi havde nemlig hjemme i Danmark samlet rationeringsmærker, som vi ikke længere havde brug for, men som var guld værd i Norge, som endnu knapt kunne brødføde sig selv. Da vi afleverede disse mærker til lejrens naboer, mærkede vi en mellemfolkelig taknemmelighed, som er svær at beskrive. Men stærk var den!

Den 57-årige

Den yngste borgmester i dette treklover er den nuværende, Kirsten Jensen, 57 år, som før hun første gang blev borgmester fra 2007-2013, allerede havde siddet 10 år i Europa-Parlamentet og fire år som formand for Forbrugerrådet. Hun deltog også i festlighederne, da lokalafdelingen fejrede fødselsdag, men har Hillerøds venskabsbyer nogen betydning i dag?

- Foreningen Nordens venskabsbyer har stor betydning og lever i hjertet på mange mennesker her hos os. Alle

drømmer om, at det også kan få betydning for kommende generationer, og det mener jeg er en opgave vi må tage på os og løse. Hvordan kan vi give vores egne store oplevelser af nordisk samhørighed og inspiration videre til andre?

Hvad er dine egne nordiske oplevelser?

- Jeg er som mange andre i det politiske arbejde et barn af nordisk samarbejde. Da jeg holdt velkomsttale ved flaghejsningen i Hillerød ved foreningens 75-års jubilæum, var jeg lige kommet hjem fra Oslo, hvor jeg havde været til Thorvald Stoltenbergs bisættelse. En stor nordmand, stor nordist, stor europæer og global socialdemokrat. Intet af det er modsætninger. Jeg tilhører hans børns generation, og det tætte samarbejde mellem os unge i Norden er en stor erfaring og gave, som vi tager med os i alt, hvad vi gør.

- Vi deltog i internationalt arbejde sammen og var venner og bakkede hinanden op. Vi kunne tage telefonen og overveje politiske problemstillinger sammen (før in-

NORDEN-forkvinder fra Hillerøds venskabsbyer var alle til stede ved jubilæet. Fra venstre Kari Sjøblom (Horten, Norge), Tuula Tuomaa (Loviisa, Finland), Beth Espedal (Hillerød), Karin Søderberg (Karlskrona, Sverige) og Kristin Davíðsdóttir (Ólafsfjörður, Island). Foto: Helge Nystedt.

ternet og mobiltelefon). Det faldt os naturligt og vi følte ikke, der var nogen barrierer i mellem os. Vi diskuterede på livet løs, for de nordiske lande implementerer deres idealer på forskellige måder, men vi delte værdier. Jeg ville ønske der var endnu mere af det utvungne samarbejde over grænserne i dag; det kræver at man vil investere i det og lade de unge opleve det, lyder det fra Kirsten Jensen. eø

Sådan klarede Norden sig ud af krisen

Norge og Sverige var betydeligt bedre til at komme ud af finanskrisen end Danmark og Finland, men alle de nordiske lande har vist, at man ved at spare op i gode år kan skaffe råderum til en aktiv finanspolitik i svære tider. CBS-professor undersøger, om de nordiske landes økonomiske politik er værd at efterligne.

Af Svend E. Hougaard Jensen

I år er det 10 år siden, at den internationale finanskrisen brød ud i lys lue. Mandag d. 15. september 2008 meddelte en af USAs største investeringsbanker, Lehman Brothers, at den ville indgive konkursbegæring. Det blev startskuddet til en global finansiell nedtur, som hurtigt spredte sig til de øvrige dele af økonomien med negativ økonomisk vækst og stærkt stigende arbejdsløshed som de mest tydelige kendetegn.

I Europa har opmærksomheden især samlet sig om de sydeuropæiske medlemmer af eurozonen, hvor den økonomiske situation blev drastisk forværret og knyttet sammen med en offentlig gældskrise. Her var krisen så dyb, at den i en periode blev betragtet som en trussel mod selve eurozonen. Grækenland har været i en særlig udsat situation, men også i store eurolande som Italien og Frankrig blev krisen tilspidset.

Den offentlige gældskrise i eurozonen kom i høj grad til at markere betydningen af at have styr på de offentlige finanser. På dette område er Sverige, Danmark, Finland og Norge blevet rost og har nærmest opnået status som forbillede. Ja, det anerkendte magasin *The Economist* gik i 2013 så vidt som til at betegne Norden som 'den næste supermodel'.

Norden er europamestre

Lad os på den baggrund se lidt nærmere på den makroøkonomiske udvikling i årene før, under og efter finanskrisen i udvalgte europæiske regioner. Til start sammenligner vi regionernes aktuelle 'styrke' målt ved bruttonationalproduktet (BNP) pr. indbygger i 2017. Her viser tal fra Verdensbanken, at de nordiske lande ligger 23 pct. over Kontinental-europa (Frankrig, Tyskland, Belgien, Østrig, Holland og Luxembourg) og 50 pct. over Sydeuropa (Italien, Spanien, Portugal og Grækenland). De nordiske lande er altså 'europamestre', når det gælder velstand her 10 år efter finanskrisen.

En andet vigtigt spørgsmål er: hvor dygtige var de nordiske lande egentlig til at kæmpe sig ud af finanskrisen i 2008? Dette er forsøgt belyst ved hjælp af figuren. Her bemærkes en betydelig forskel mellem de nordiske lande. Norge og Sverige skiller sig ud med en særlig hurtig genopretning af økonomierne. BNP i både Sverige og Norge var tilbage på før-krise niveau i henholdsvis 2010 og 2011, og set over perioden under ét har vækstraten været på hhv. 1.49 pct. og 0.95 pct.

Danmark blev derimod ramt af et decideret tilbageslag og har først i 2014 opnået samme BNP som i

2007. Den gennemsnitlige vækst i dansk økonomi over perioden har været på 0.41 pct. Et endnu værre forløb har kendetegnet Finland, som endnu ikke i 2017 er kommet sig efter finanskrisen, og har oplevet en gennemsnitlig vækstrate på -0.37 pct. i perioden. Finland halter således bagud sammenlignet med de øvrige nordiske lande, men forventes dog at komme op på før-krise niveau i løbet af 2018.

Arbejdsmarkedet er kommet sig

Også på arbejdsmarkedet ser det pænt ud i Norden. I Sverige og Danmark har arbejdsløsheden været faldende siden 2012, og Sverige har en arbejdsløshedsprocent på 5,9 pct., mens Danmarks ligger på 4,8 pct. (OECD, februar 2018). I Finland er ledigheden lidt højere (8,5 pct.), mens Norge og Island begge kan observere fuld beskæftigelse.

Mens de nordiske lande altså er tilbage på sporet efter finanskrisen, er dette langt fra tilfældet i det sydlige Europa. Her er kun Spaniens BNP over sit før-krise niveau, som blev nået i tredje kvartal af 2017. Portugal er tæt på at komme sig, mens Grækenland og Italien halter bagud. Arbejdsløsheden er faldende, og i Portugal er den nu på 7,8 pct. I Italien, Spanien og Grækenland

forbliver arbejdsløsheden dog på et højt niveau på trods af den nedadgående tendens. Arbejdsløsheden ligger (februar 2018) i Grækenland på 20,8 pct., i Spanien på 16,1 pct. og i Italien på 10,9 pct.

Som mulig forklaring på de regionale forskelle i tempoet for genopretning ser vi herefter nærmere på finanspolitikens rolle. I den forbindelse har vi fokus på vigtigheden af at bruge 'gode år' til at spare op (dvs have overskud på de offentlige finanser) for til gengæld at have noget at stå imod med i 'dårlige tider'. Dette er en tilgang, som minder lidt om Faraos drøm i Bibelen, hvor Josef foreslår, at Farao indsætter en

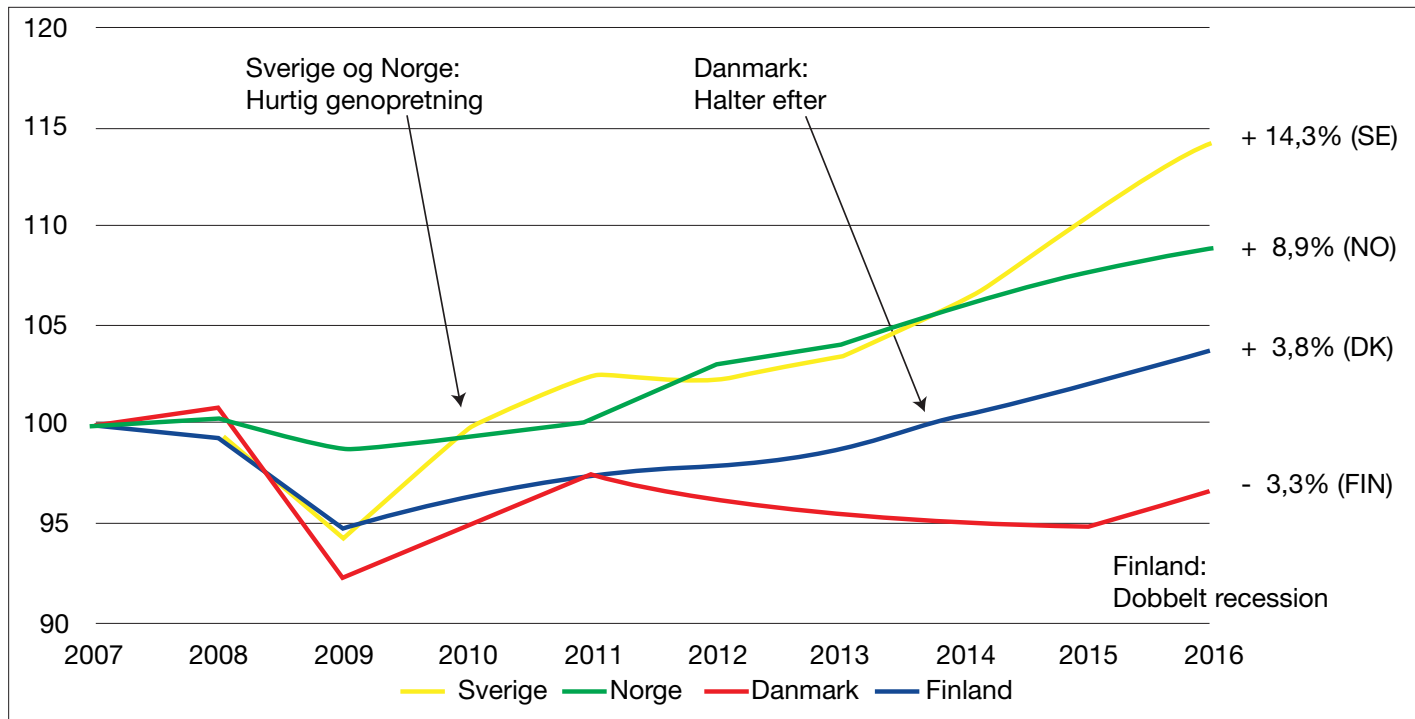
mand, som indsamler korn i de syv fede år, så der er noget at tære på i de syv magre.

Nordisk finanspolitik smitter

Dette synes at være en nordisk specialitet, og stadig flere lande skeler nu til den kilde som inspiration til måden at føre finanspolitik på. Lad os igen lade tallene tale. I de 'gode år' lige før finanskrisen havde de nordiske lande overskud på den offentlige budgetsaldo. Målt som andel af BNP var budgetoverskuddet i 2006 i Danmark 5,0 pct., i Sverige 2,2 pct. og i Finland 3,9 pct. Dette viser, at man i de 'gode år' har sparet op, hvilket er med til at give et økonomisk råderum i 'dårlige år'.

De nordiske lande arbejder også finanspolitisk sammen. Her er der møde i Nordisk Ministerråd for Økonomi- og Finanspolitik (MR-FINANS). Foto: norden.org

Til sammenligning havde Portugal og Grækenland allerede før den økonomiske krise underskud på den offentlige budgetsaldo, hvilket også var tilfældet for eurozonen under ét. Igen målt som andel af BNP var budgetoverskuddet i Portugal -4,3 pct. og i Grækenland -5,9 pct.. Der til kommer, at den offentlige gæld i de nordiske lande ligger signifikant under, hvad de øvrige europæiske lande kan præstere.

Hvor dygtige var de nordiske lande egentlig til at kæmpe sig ud af finanskrisen i 2008? Bemærk en betydelig forskel mellem de nordiske lande, når det gælder udviklingen i bruttonationalprodukt (BNP). Norge og Sverige skiller sig ud med en særligt hurtig genopretning af økonomierne. Danmark blev derimod ramt af et decideret tilbageslag og har først i 2014 opnået samme BNP som i 2007.

Billedet er meget klart: de 'gode år' blev i eurozonen i almindelighed og i Sydeuropa i særdeleshed ikke brugt til at polstre sig og dermed forberede sig på at imødegå en krise. Tværtimod førte man det, som i fagsproget kaldes en 'med-cyklisk' finanspolitik. Modsat i de nordiske lande, hvor man førte en 'mod-cyklisk' finanspolitik: Når der er opgang i økonomien, strammer man finanspolitikken, så man er bedre rustet til at komme helskinnet igennem en økonomisk krise.

Dette forløb understøttes af tal for den såkaldte strukturelle balance, som måler underskuddet på det offentlige budget i en hypotetisk situation med fuld beskæftigelse. Her viser igen tallene, at de strukturelle balancer i de nordiske lande blev svagt forværret i kriseårene. Det er udtryk for, at man brugte finanspolitikken til at stabilisere økonomien, og det havde man jo netop i kraft af opsparin-

gen i de gode år også kapacitet til at gøre.

Dårlige tider endnu dårligere

I skarp kontrast hertil var de sydeuropæiske lande i kriseårene tvunget til at forbedre den strukturelle balance. Oversat til almindeligt dansk betyder det, at man i Norden har brugt finanspolitikken til at gøre dårlige tider lidt bedre, mens man i Sydeuropa har været tvunget til at bruge finanspolitikken til at gøre dårlige tider endnu dårligere.

Der råder altså en betydelig finanspolitisk disciplin i Norden, og det er specielt her, at regionen har opnået topkarakterer både før og efter finanskrisen. De nordiske lande har tilsyneladende fundet en god balance mellem hensynet til at føre konjunkturstabiliserende finanspolitik på den korte bane og at sikre finanspolitikken holdbarhed på lang sigt. Landene har vist, at man ved at spare op i de gode år kan skaffe

råderum til en mere aktiv finanspolitik i svære tider.

Endelig skal det nævnes, at der naturligvis er flere forklaringer på forskellene i det økonomiske forløb efter finanskrisen. Som bekendt har de nordiske lande indrettet sig meget forskelligt, når det gælder penge- og valutakurspolitikken. Finland er det eneste af de nordiske lande, der er trådt ind i eurozonen, mens både Sverige og Norge er gået i stik modsat retning ved at holde flydende valutakurser i kombination med et inflationsmål. Danmark har valgt at placere sig midt imellem ved at føre fastkurspolitik, først over for D-marken og derefter over for euroen.

Svend E. Hougaard Jensen er professor i økonomi på CBS, leder af Pension Research Centre (PeR-Cent), medlem af Det Systemiske Risikoråd og formand for Research Council, Bruegel, Bruxelles.

Skagen giver brændstof til nordisk samarbejde

Skagen har fået ny lokalafdeling af Foreningen NORDEN. En afdeling som vil udnytte det store potentiale, som ligger i samarbejdet mellem lokale og besøgende fra de nordiske nabolande.

I generationer har Skagen tiltrukket mennesker fra alle dele af verden. Specielt rejsende fra de nordiske lande kommer igen år efter år. Nu har en gruppe lokale initiativtagere sat sig for at oprette en lokalafdeling af Foreningen NORDEN, så Skagen kan få endnu mere gavn af de nordiske gæster.

- Hvis vi her i Skagen skal være med til at skabe en fremtid for vores område, så er vi nødt til at være åbne for ideer og strømninger udefra. Med Foreningen NORDEN Skagen vil vi åbne op for nordiske initiativer, som måske med lidt hjælp kan slå rod heroppe, siger den nyvalgte formand, Jørn Uffe Nielsen.

Erfaring med nordisk samarbejde

Formand for Foreningen NORDEN Skagen, Jørn Uffe Nielsen, har gennem hele sin aktive karriere i Søværnet haft til opgave at samarbejde tæt med kollegaer fra de andre nordiske lande. Blandt andet som formand for de civil ansatte i Forsvaret.

- Der er ingen tvivl om, at kendskab giver venskab – ikke kun i Forsvaret, men også på så mange andre områder, hvor vi kan blive inspireret af hinanden. I Foreningen NORDEN Skagen har vi allerede flere kulturelle arrangementer og initiativer i støbeskeen, som har et nordisk islæt, siger Jørn Uffe Nielsen. Afdelingen har en vision om at det Jørn Utzon-tegnede Skagen Odde Naturcenter kan komme til at spille en rolle som et Nordens Hus i Danmark og huse arrangementer om nordisk arkitektur og design.

Foreningen NORDENs afdeling i Skagen blev nedlagt for godt ti år siden, men er nu genopstået i særdeles aktiv skikkelse. Her i form af formand Jørn Uffe Nielsen og næstformand Kirsten Lind.

Skagen Odde Naturcenter, i folkemunde kaldet Ørkenfortet, er tegnet af Jørn Utzon i 1989 og opført under ledelsen af hans søn Jan i 1999-2000. Den genåbnede afdeling af Foreningen NORDEN satser på, at centret kan rumme store nordiske arrangementer og kunst og design. Foto: Naturcentret.

Bevar færøsk og islandsk – Nordens latin

Kommentar af Anette Jensen

I denne sommer har jeg været både i Island og på Færøerne. Det har været særdeles forfriskende at forlade den subtropiske danske sommer og fornemme den rene og friske nordatlantiske luft!

Efter snart mange besøg er de to lande gået mig i blodet. Det skyldes flere ting. Både det imponerende og storslåede landskab, men lige så meget begge landes høje kulturniveau. Færøerne har med sine lige godt 50.000 indbyggere usædvanligt mange kunstnere og musikere, Island er kendt ude i verden for sit bidrag til både den klassiske og moderne litteratur. Islandske forfattere er jævnligt modtagere af nordiske og internationale litteraturpriser. Med sine godt 330.000 indbyggere er Island i øvrigt det land i verden, som har den største bogproduktion målt på indbyggertal.

Det er nemt at finde sig til rette i de to lande. Man føler sig velkommen som turist. På Færøerne behersker alle dansk, og i den ældre generation i Island taler og forstår befolkningen også stadig dansk. Man bliver mødt med stor gæstfrihed. Men en ting har man kunnet mærket hovedrysten, undren og også en vis form for vrede over i den islandske og færøske befolkning, nemlig at den danske regering har bebudet, at færøsk, islandsk og oldislandsk skal spares væk ved Københavns Universitet. Fagene er blevet ofre for salami-metoden i regeringens sparerunde. I Danmark har beslutningen ikke vakt den store opmærksomhed, men på Færøerne

og i Island har det vakt opsigt. Der berettes om det i nyhederne, folk ved om det, man synes ikke om det, og det sætter Danmark i et dårligt lys, og på Færøerne understreger det Danmarks ligegyldige holdning over for de nordatlantiske øer. Rigsfællesskabet kommer igen under lup, og ikke til fordel for Danmark.

Besparelserne på universitetet er en ualmindelig dårlig og også uklog beslutning. Når det drejer sig om færøsk, islandsk og oldislandsk er det sprog, som er en vigtig del af vores kulturarv. I vikingetiden talte vi de gamle norrøne sprog, et sprog der ligger tæt op af det moderne islandsk. Det er derfor islandsk kaldes Nordens latin. Derfor skal der naturligvis undervises fortsat i de sprog. Al den viden og forskning, som er oparbejdet gennem mange år, må bevares, og selvfølgelig skal fagene kunne tilbydes ved Københavns Universitet fortsat. Ganske vist undervises der nu på kinesiske universiteter i fagene, men det skal vel ikke være Kina, der skal overtage de fag. På sin vis er det jo flot, at kineserne tilbyder fagene. Det understreger en vis form for udsyn og appetit på denne verdens sprog mangfoldighed. Et udsyn som mangler i Danmark, og som afslører en pinlig og flov mangel på fornemmelse for historie og fælles kultur, men også for de muligheder, fremtiden bringer. Her har bl.a. klimaforandringerne jo på godt og ondt sat Nordatlanten – ikke mindst Grønland på verdenskortet.

For et par år siden besluttede man sig for at nedlægge eskimologi ved Københavns Universitet. Der var forståeligt nok og heldigvis mange berettigede protester, og faget blev reddet på målstregen. Det samme må ske med færøsk og islandsk. Der må være fag, som ikke er rentable set ud fra en ren økonomisk synsvinkel, og hvor bundlinjen måske ikke stemmer, men hvor man har så meget udsyn og historisk og kulturel bevidsthed, at det er en ren selvfølge, at man holder fast på de fag.

Et andet argument er rigsfællesskabet. Vil man stå sig godt i rigsfællesskabet, bør man skynde sig at tage besparelserne af bordet. Ganske vist hedder det, at der vil blive tale om en mentorordning. Synspunktet er fremført af nogle få politikere, som trods alt har protesteret og kan se småligheden og det ukloge i beslutningen og derfor ønsker at finde en løsning. Men hvad betyder en mentorordning i grunden? Så vidt jeg har kunnet informere mig, betyder det, at enkelte universitetsansatte kan udpege studerende til at skulle forske i de norrøne sprog, men er det ikke også under alle omstændigheder en forringelse af de hidtil gældende studietilbud? Og er der ikke også kort fra en mentorordning til en endelig fjernelse af fagene ved endnu en sparerunde?

Fagene burde være en ren selvfølge! Ikke mindst hvis man tænker med et vist vingefang og udsyn, som det kinesiske undervisningssystem åbenbart gør. I Danmark er

Anette Jensen Foto: Gertrud Sabroe Termansen.

der desværre både manglende viden og indsigt i færøske og islandske forhold. Men har man først rejst i de lande, fået kulturen ind under huden, forstår man ikke den ligegyldige og indskrænkede danske holdning.

Udlandet har fået øje på de interessante og kulturelt rige lande højt mod nord. Turiststrømmen til både Færøerne, Island og også Grønland er voksende. Det er da logik for burhøns, at Danmark ikke skal sætte ind med besparelser, når andre lande ser værdien i landenes kultur og natur og begynder at interessere sig for dem.

Nedlægges fagene, vil der om en generation eller to ikke være nogle

til at oversætte bøger fra de to sprog, endsige læse eller oversætte sagaerne, der betragtes som verdenslitteratur. Deres værdi er i dag af Unesco anerkendt som en del af 'verdens hukommelse'. Forskning i sagaerne kan sagtens klares af andre lande, men hvorfor i al verden give den færdighed og viden fra sig. Og hvilken fallit, hvis vi skal læse islandske og færøske forfattere på engelsk, tysk eller fransk! Ikke mindst islandske romaner oversættes nemlig i stort tal til de sprog. Ja – og det forlyder, at William Heinesens 'De fortabte spillemænd' nu skal oversættes til kinesisk.

Når det drejer sig om færøsk, islandsk og oldislandsk er det sprog,

som er en vigtig del af vores kulturarv. Og den kultur, som kommer fra de lande, er i høj grad med til at berige os. Vi må appellere til, at der er folk med indflydelse, som vil besinde sig og sørge for, at sprogene bevares, ligesom eskimologi ved Københavns Universitet blev reddet i sidste øjeblik for et par år siden. Og at sprogene bevares i sin nuværende form, at man ikke tyr til en såkaldt mentorordning. For vi kan jo vende det hele om og spørge: har vi overhovedet råd til ikke at tilbyde de fag?

Anette Jensen er sognepræst i Løjt-Genner og rejseleder hos Akademisk Rejsebureau.

Findes den nordiske model?

Det nordiske er styrket som brand, men udvandet indholdsmæssigt som samfundsmodel. Fremtiden tegner i dag langt lysere for den nordiske model, end den gjorde for få årtier siden, men det skyldes i høj grad reformer, der har luget ud i de nordiske særtræk. Men er den nordiske model samtidig blevet tømt for indhold?

Af Peter Nedergaard og Anders Wivel

Den nordiske model bliver omgærdet med stigende opmærksomhed. I de nordiske lande tjener den nordiske model som en samlebetegnelse for alt det, vi synes er særligt – og ikke mindst særligt godt – ved de nordiske samfund. Samtidig er den et mærkat på særlige modeller inden for eksempelvis arbejdsmarkedspolitik eller international fredsbevarelse.

Uden for Norden – ikke mindst i USA – har modellen typisk karakter af både idealtipe og idealsamfund. Allerede i 1930'erne berettede den amerikanske journalist Marquis Childs begejstret om den svenske middelev mellem kapitalisme og socialisme, og netop denne 'tredje vej' blev udgangspunktet for nordisk selvforståelse og international branding under Den Kolde Krig.

I de senere år er modellen blevet fremhævet af eksempelvis den

fremtrædende amerikanske intellektuelle Francis Fukuyama for sine stabile, veldrevne og demokratiske politiske institutioner og af den forhenværende præsident Barack Obama for sit bidrag til verdens fredelige udvikling. Internationale ranglister over lykke, fred, bæredygtig udvikling, god forvaltning og godt omdømme placerer ofte de nordiske lande i eller nær toppen.

Hvad er den nordiske model?

Der har aldrig eksisteret én nordisk model. Derimod er der variationer mellem de nordiske lande over tid, og når vi sammenligner forskellige politikområder her og nu. Alligevel er det muligt at identificere en række fællestræk, der kondenserer indholdet i den nordiske model. Modellen har aldrig eksisteret i sin rene form, men trækkene går igen med forskellig styrke i de nordiske samfund fra 1930'erne og frem til i

dag, og de har rødder tilbage til den politisk aktive bonde- og arbejderbevægelse i 1800- og 1900-tallet. Fællestrækkene angår både de politiske institutioner, de politiske beslutningsprocesser og politikens indhold (se figur 1).

Velfærdsstaten danner rammen om den nordiske politik og forvaltning. Velfærdsstaten er til fortsat diskussion, men det er dens eksistens ikke. Selv de mest radikale reformforslag må politisk formuleres som udvikling af velfærdsstaten og ikke som afvikling. Politikere og vælgere tager udgangspunkt i kerneværdier som lighed og bæredygtighed i diskussioner af, hvilke politikker der er ønskelige og nødvendige for at opretholde og udvikle de nordiske samfund.

Konsensus er den grundlæggende værdi for, *hvordan* beslutninger skal

Figur 1. Den nordiske model.

Politiske institutioner	Politiske beslutningsprocesser	Politisk indhold
Velfærdsstat	Parlamentarisk demokrati	Pragmatisk og med gradvis tilpasning
Lighed	Retsstatsprincipper	Liberalt
Konsensus	Korporatisme	Aktivistisk
Bæredygtighed	Tillidsbaserede	Fredelig konfliktløsning

træffes. Interessenter og beslutningstagere forventes at tage hensyn til fællesskabet og vise solidaritet med andre – til tider rivaliserende – grupper, når afgørende spørgsmål om samfundets udvikling er til debat, og beslutninger om disse spørgsmål træffes typisk af et bredt flertal. Det er eksempelvis tilfældet i arbejdsmarkedspolitikken, hvor arbejdstagere og arbejdsgivere forventes at tage hensyn til samfundets økonomiske og sociale udvikling og ikke blot til egeninteresser.

Den politiske debat foregår i regi af parlamentarisk demokrati med relativt effektive bureaukratier, der administrerer efter retssamfundets regler og normer. De nordiske samfund har tradition for at inddrage en bred kreds af interesseorganisationer, inden beslutningerne træffes, og inddragelsesprocessen er tillidsbaseret. Med det udgangspunkt er politikudviklingen pragmatisk, og forandringer sker gennem gradvis tilpasning til ændrede vilkår.

Velfærdsstatens værdier og den politiske kamps bløde karakter understøtter politikker, der både er aktivistiske og tager udgangspunkt i fredelig konfliktløsning. Det gælder både politikken indhold, de politiske processer og de politiske institutioner. Den nordiske models enkelte elementer understøtter hverandre som fundamentet, væggene og tagspærene i et hus. Ser vi på eksemplet med arbejdsmarkedspolitikken, består den af tillidsbaseret, pragmatisk konfliktløsning ved f.eks. overenskomstforhandlinger. Det bekræfter deltagerne i, at de hører til i et fællesskab, og derfor kan de acceptere både liberale politikker og økonomisk lighed. Denne pragmatiske, inkluderende tilgang understøtter den fortsatte inklusion i fællesskabet og dermed velfærdsstatens værdier.

Nordisk comeback efter kriseår

I årtierne inden årtusindeskiftet var den nordiske model i krise. De nordiske velfærdsstaters langsigtede økonomiske bæredygtighed så tvivlsom ud, og de savnede svar på globaliseringens store udfordringer som eksempelvis migration og øget konkurrence.

Med det udgangspunkt har de nordiske lande i de senere år genopfundet sig selv. Det første element i genopfindelsen består i en tilpasning, hvor de nordiske velfærdsstater er blevet reformeret med henblik på at sikre deres levedygtighed i et globalt og europæisk konkurrencesamfund. Det andet element i genopfindelsen er betoningen af det særligt nordiske. Nordens politiske og kulturelle eliter har søgt at genopfinde Norden ved at betone, hvad de opfatter som særligt

nordiske værdier – eksempelvis ligestilling og adgang til uddannelse og sundhed – og fokusere på de nordiske kvaliteter i arkitektur, design og fødevarer. Det tredje element i genopfindelsen er en styrkelse af det nordiske samarbejde, der både omfatter fokus på pragmatisk samarbejde og flere højtprofilerede rapporter om nordiske visioner.

Genopfindelsen af Norden har haft to konsekvenser. Den ene konsekvens er en re-branding af Norden. Norden er igen kulturelt cool og et politisk forbillede, særligt i dele af den angelsaksiske verden. Den anden konsekvens er en normalisering af Norden. De nordiske samfund er i dag mindre distinkte, end de var for få årtier tilbage som følge af tilpasningen til den europæiske og globale virkelighed. Ganske paradoksalt er det nordiske således styrket som *brand*, men udvandet indholdsmæssigt som samfundsmodel. Fremtiden tegner i dag langt lysere for den nordiske model, end den gjorde for få årtier siden, men det skyldes i høj

Sælger vi ud af den nordiske velfærdsmodel? Eller kan vi købe løsningen i det private? Debat på Folkemødet med (fra venstre) Clement Kiersgaard, Kristian Thulesen Dahl, daværende finansordfører (DF), Kristian Madsen, daværende lederskribent, Politiken og Morten Bødskov, daværende finansordfører (S). Foto: Frederik W. Søborg/norden.org

grad reformer, der har luget ud i de nordiske særtræk.

En fremtid for den nordiske model?

Det betyder, at den nordiske model er under forandring, men det betyder ikke, at den forsvinder. De politiske institutioner er relativt stabile. Den nordiske velfærdsstat er under konstant ombygning, men den bevarer træk såsom en central rolle til staten, økonomisk lighed og adgang for alle borgere til grundlæggende goder som sundhed og uddannelse. De nordiske samfund er mindre lige end tidligere, men de er mere lige end de fleste andre samfund. Der inddrages i dag flere forskellige interessegrupper i poli-

tikdannelsen end tidligere, og selv på forholdsvis nye politikområder som miljø- og klimapolitikken finder vi klassiske træk fra den nordiske model.

De nordiske bureaukratier er fortsat effektive, loyale og med en meget lav grad af korruption, men de er i stigende grad påvirket af markedsliggørelse, hvor den offentlige sektor eksponeres for markeds kræfterne og styres gennem kontrakter. De nordiske parlamenter er fortsat stærke, selvom de over tid taber magt til regeringerne. Populisme har længe været en del af det nordiske politiske landskab, men populistiske partier er i højere grad end tidligere blevet en del af

den politiske mainstream. Endelig er de nordiske lande karakteriseret ved en meget høj grad af tillid til både medborgere og myndigheder, og borgerne lægger en betydelig indsats i frivillige organisationer, om end niveauet varierer fra land til land.

Nordisk tilpasning til EU og USA

Det er på de enkelte politikområder, at vi finder de største forandringer. Her tilpasser Norden sig i stigende grad europæiske og globale tendenser uden forsøg på at identificere et særligt nordisk svar på de aktuelle udfordringer, men fortsat med træk fra den nordiske model i både den politiske

proces og det politiske indhold. Det ses eksempelvis i de nordiske landes finanspolitik, der nu i modsætning til tidligere ofte fremhæves som forbillede i sin kombination af tilpasning til nye vilkår og fastholdelse af nordiske værdier som tillid og åbenhed i både politikken tilblivelse og i formidlingen af dens konsekvenser.

I udenrigspolitikken synes den nordiske model at være under særligt pres. Klassiske nordiske positioner om aktive bidrag til global udvikling og fredelig konfliktløsning fylder i dag mindre i udenrigspolitikken, der til gengæld i højere grad end tidligere er karakteriseret ved en pragmatisk tilpasning til EU og USA.

I hvor høj grad disse forandringer på enkelte politikområder på længere sigt vil føre til forandring i den nordiske models politiske institutioner er uvist. Derimod er

det sikkert, at den nordiske model fortsat vil udvikles i et samspil mellem historiske værdier, eksisterende institutioner og ydre forandringer. Den nordiske model består, men hvad vi forstår som nordisk er under forandring.

Artiklens forfattere er professorer på Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Artiklen er tidligere på året trykt i Politologisk Årbog 2017-2018 af Caroline Grøn (red.). København: Hans Reitzels Forlag, side 79-82.

Litteratur:

Peter Nedergaard & Anders Wivel (2018). The Routledge Handbook of Scandinavian Politics. London: Routledge.

Re-branding af Norden: Kampagnen Only in Scandinavia i 2013 i USA var et samarbejde mellem SAS, VisitDenmark, VisitSweden og VisitNorway. SAS-bookinger steg med 8,5% (i forhold til året før) samtidigt steg antallet af bookinger hos danske hoteller også. Foto: onlyinscandinavia.com.

Genoplivning af Nordens sangbog?

Danmarks mest solgte bog, Højskolesangbogen genudgives i 2020. Men hvad med Nordens Sangbog? Forsøg på at genudgive bogen fra 1948 løb ud i sandet. Men er det for sent? En af redaktørerne bag for- søget beretter om et samarbejde, der nåede langt, men ikke langt nok.

Af Søren Sørensen

Midt i marts fejredes Højskole- sangbogen stort og frodigt på tv, i radioen og på institutioner landet over, og mange sad tryllebundne foran fjernsynsskærmen og fulgte med - og sang med.

Det var 18. udgave fra 2006, det er den seneste i den mere end hundred år gamle sangbog, og nu tolv år senere er man i gang med at sammenstille en ny. Det bliver spændende at følge, interessant at se, hvorledes det nye udvalg vil blive, få svaret på, hvad der i denne årrække er sket på højskolerne; særligt interes- sant bliver det at se, om den 19. udgave i højere grad bliver en

tilbagevenden til traditionen for den folkelige sang, mindre pop, mere etik, mere seriøsitet, mindre sentimentalitet.

Sångbok 70 år

Nogenlunde samtidigt med at man omkring århundredskiftet i højsko- lekredse forberedte redigeringen af den nuværende attende udgave, kom man i Foreningen Norden på den idé at genoplive Nordensang- bogen. Den eksisterende *Nordens Sångbok* havde opnået den im- ponerende alder af 50 år, og der var løbet meget vand i stranden siden 1948, og ikke mindst havde de nordiske stater og det nordiske samarbejde gennemgået en vold-

som udvikling siden de første år efter krigen.

Dengang var det i første række samarbejdet mellem de nyskabte venskabsbyer, der gav det nordi- ske samarbejde nyt liv og fik den nordiske tanke spredt ud mel- lem befolkningerne. Erfaringerne fra krigsårene havde åndeligt ført mange kredse i de fem folk nær- mere hinanden, skabt og udviklet en fællesnordisk forståelse. Mange af os, der var skolebørn dengang, husker, at der kom finske børn i klasserne, at lærerne samlede ind til Norgeshjælpen, at vi til morgensang netop med forkærlighed sang de nordiske sange.

Venskabsbyerne virkede

Venskabsbyernes virke var da netop også det, der stærkest påvirkede udgivelsen af Nordens Sångbok i 1948.

I den sidste fjerdedel af 1900-tal- let havde en række fællesnordiske redaktioner udgivet samlinger, alle baseret på de nationale sangtraditio- ner, og derfor var resultatet stort set blevet, at man fik påvist, at der netop ikke var noget nordisk fællesskab om sange, traditionerne var dybt

Har Højskolesangbogens store udbredelse gjort en nordisk sangbog overflødig? Foto: norden.org

forskellige. Nærmest stod, lidt overraskende, den danske og den finske afdeling. De andre var endnu stærkere end disse to præget af viser, dvs tekster og melodier, der var skrevet for én sanger, ikke for en forsamling.

Dette forhold viste med al ønskelig tydelighed, at den genre, vi kalder 'den danske sang', stort set ikke kendes uden for Jylland og øerne.

Lige efter årtusindeskiftet nedsatte Foreningen Nordens landsstyrelse et arbejdsudvalg til at udforme en ny Nordensangbog. Vi satte os sammen for at finde tekster og melodier fra alle de nordiske lande og opbygge samlingen efter temaer, der kunne passe til møder, sammenkomster og venskabsbystævner.

Helt selvfølgelig var det, at vi valgte den finlandssvenske trubadur Bengt Ahlfors' 'Har du visor, min vän' som indledning til hele samlingen.

De fællesnordiske udgivelser måtte tilstræbe en vis jævnbyrdighed mellem de forskellige sangtraditioner; det hensyn behøvede vi ikke at tage. Formålet med en Foreningen Norden-sangbog var at dække lokalforeningernes behov for fællessange til brug ved møder og sammenkomster, men tillige inspirere til nærmere kendskab til litteraturen og musikken i de nordiske samfund. Sange på norsk og svensk måtte lige som de danske svare til, hvad man gerne ville synge og lære at synge, og i overensstemmelse med Foreningen Nordens formål udbygge kendskabet til og forståelsen for det nordiske fællesskab og de nationale forestillinger. Det måtte være tekster, der giver udtryk for de erfaringer, der har dannet os i Norden som folk og individer.

Karakteristisk for det nordiske synes det nære forhold mellem natur og mennesker; den nordiske natur har været inspirerende i enestående grad for nordiske digtere.

Mangel på regnvejrssange

Det afslørede straks en vanskelighed. Mødevirkigheden er størst efterår og vinter, og den nordiske poesi vrir med forårs- og sommerdigte. Regnvejrssange er en mangelvare – i de eksisterende sangbøger, men det lykkedes redaktionen at finde ikke så få, da det kom til stykket.

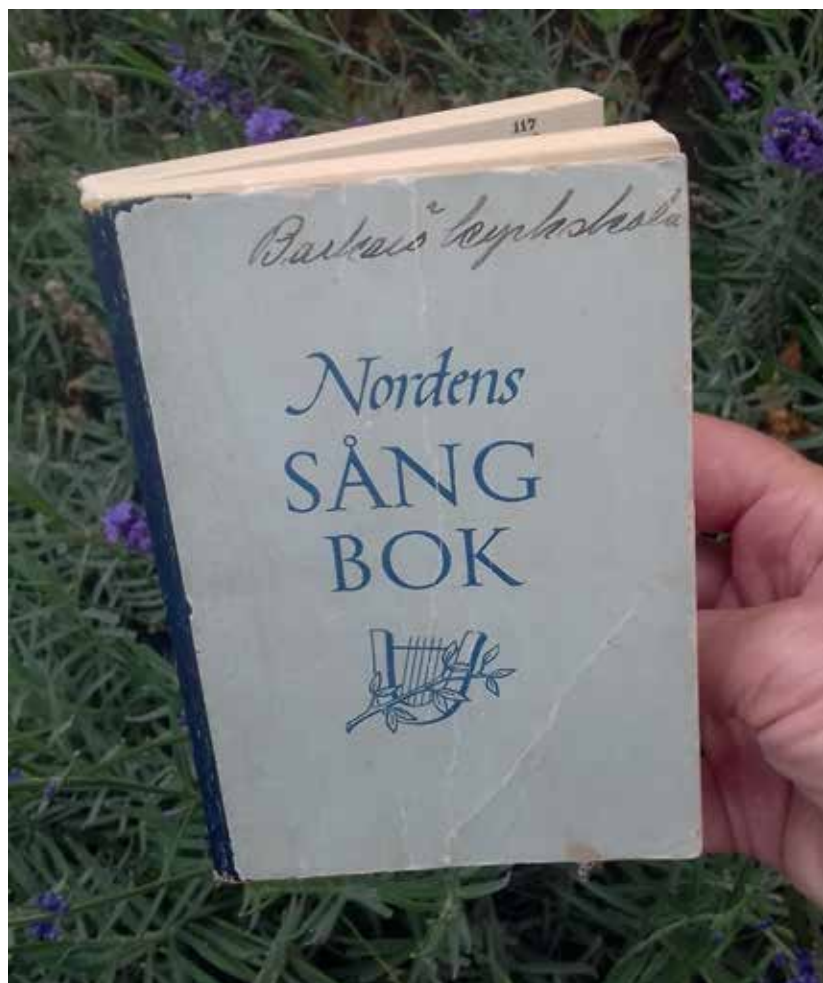
Jeg lavede en del oversættelser fra finsk, færøsk og islandsk, så sangene kunne stå på originalsproget og dansk side om side, sangbart selvfølgelig, jeg skrev nogen og fik indsat nogen, som jeg havde skrevet, men især skrev jeg melodier til en række tekster, som ikke i

forvejen havde melodier. Det er måske en af mine vigtigste bedrifter i melodiskabelse.

Den bedste af disse melodier er efter min egen fornemmelse den til den norske digter André Bjerkes frihedskampsang om 'Kjæringa mot strømmen'. Andre har været enige med mig heri; for den blev optaget i den nordiske rødgrønne sangbog, den med titel 'Ska nya röster sjunga'. I 2017 blev den indsunget af den norske arbejdersanger Trond Granlund på cd og kom i selskab med en gruppe frihedssange fra det 20. århundrede.

De fleste af de andre er gået i glemmebogen, for det lykkedes aldrig Foreningen Norden at skaffe finansiering; en tid stod hele sangbogens tekster at hente fra Foreningens hjemmeside. De hyppige formandsskift i landsforeningen og manglende interesse fra de andre Nordenforeningers side bevirkede, at flere års intens arbejde ikke førte til noget.

Redaktionen har antikvarisk fremskaffet et eksemplar af den fine lille nordiske sangbog, som udkom for første og eneste gang i 1948. Er der behov for en ny udgave? Foto: Esben Ørberg

Folkemusik lokker nordiske unge på efterskole i Holstebro

Tre fonde støtter en stribe folkemusikcamps i Holstebro, som skal få nordiske unge til at få smag for det danske efterskolesystem.

Danmarks eneste orkesterefterskole har gennem 14 år haft mange udenlandske elever, men næsten ingen fra de andre nordiske lande. Den skævhed skal et nyt initiativ nu rette op på. OrkesterEfterskolen i Holstebro arrangerer i næste skoleår to kortere nordiske folkemusikcamps, hvor elever og gæstelærere fra blandt andet Sverige og Finland kan deltage. Senere udvides med Norge og Island.

Meningen er at præsentere efterskolesystemet i Danmark for unge fra Norden og dermed måske få dem til at tage et helt år i Holstebro. Her har OrkesterEfterskolen allerede oprettet en ny linje for nordisk folkemusik og ansat violinisten Elisabeth Dichmann til at undervise. Hun er konservatorieuddannet i folkemusik.

Nordisk Kulturfond bidrager

Foreløbig tre fonde støtter fremstødet i Holstebro. Det er Færchfonden, Nordisk Kulturfond og Clara Lachmanns Fond.

OrkesterEfterskolen har siden oprettelsen i 2004 haft en række elever fra Grønland og Færøerne, men de øvrige nordiske lande har ikke den samme efterskoletradition som Danmark. Derfor skal der gøres noget særligt for at tiltrække dem.

- Vi har haft udvekslingselever fra nærmest hele resten af verden, og de tilfører skolen meget værdifuldt. Derfor vil vi gerne fremover have to elever fra hvert af de nordiske lande hvert år, siger forstander Charlotte Borchorst Faurschou.

Folkemusik er favnende

Skolen har hidtil satset på akustisk musik med en klassisk synsvinkel. Erfaringerne viser, at blandingen med nordisk folkemusik er inspirerende for unge fra begge miljøer.

En anden del af det nye fremstød er, at lærere fra Holstebro skal rejse på kortere ophold i de andre nordiske lande og både undervise elever og fortælle dem og deres forældre om mulighederne på OrkesterEfterskolen.

Undervisning i nordisk folkemusik på OrkesterEfterskolen. Foto: Gitte Buus Andersen.

Litteraturen standser ikke ved grænsen

'Kritiker' er noget så sjældent som et tidsskrift, der udkommer i hele Norden på nordiske sprog.

'Kritiker' sætter fokus på aktuelle temaer i den skandinaviske litteratur såvel som i den litteratur, der bliver skrevet i andre dele af verden.

Tidsskriftet mener ikke, at litteraturen standser ved de enkelte landes grænser eller sprog. Oversættelse af tekster fra andre sprogområder

udgør derfor en væsentlig del af tidsskriftets arbejde.

De seneste numre har omhandlet dramaturgi, kvindelige digteres virke og vilkår i Algeriet, sentimentalitet, klasse og feminitet i et nordisk perspektiv, post-kolonialisme og litterære strategier for ikke-hvide forfattere.

Tidsskriftet udkommer fire gange årligt og er baseret på et tværnordisk samarbejde, bestående af redaktionsmedlemmer fra Norge, Danmark, Finland og Sverige. Hvert nummer tilrettelægges og redigeres af en gæsteredaktion i samarbejde med det faste redaktionsråd. Det er med til at skabe en alsidighed i indhold og udtryksformer.

Numrene rummer alt fra skønlitterære bidrag, oversat poesi og læsninger af bøger til essays, forfattersamtaler og billedkunst. De formidles tillige på flere sprog, herunder dansk, bokmål, nynorsk og svensk.

- 'Kritiker' ønsker at bidrage til at gentænke, hvad vi forstår som det nordiske inden for litteraturen, til en større udveksling mellem de nordi-

ske lande og dermed større indblik i, hvad der rører sig i det enkelte land, siger svenske Ylva Gripfelt, tidsskriftets ansvarlige udgiver.

Det nuværende redaktionsråd består af Ylva Gripfelt, Helena Boberg, Khashayar Naderehvandi og Jenny Holmqvist (Sverige), Ingrid Z. Aaenstad og Gabriel Moro (Norge), Matilda Södergran og Martin Welander (Finland), Shadi Angelina Bazeghi og Maja Lee Langvad (Danmark).

Find 'Kritiker' på kritiker.nu

Bøger lyser i mørket

I ugen fra den 12. november emmer et par tusinde nordiske biblioteker og institutioner i øvrigt af litteratur.

Nordisk Litteraturuge er et projekt under Foreningerne Nordens Forbund, der arbejder med at udbrede nordisk læsning, litteratur og uddannelse i Norden og nærområderne. Nordisk litteraturuge afholdes i november hvert år - en uge der manifesterer højtlesning, nordisk fortællekultur og litteratur. Læs mere på: nordisklitteratur.org

